

OSNIVANJE I DJELOVANJE PODRUŽNICE HRVATSKOGA KULTURNOG DRUŠTVA „NAPREDAK“ U SPLITU (1928. - 1940.)

Matić, Zdravko

Source / Izvornik: **Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, 2019, 35 - 56**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:909747>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-07-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UDK 061.237(497.13 Split)“1922/1940“

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 29. 9. 2018.

Zdravko Matić
Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“
HR-10000 Zagreb, Ilica 256b
zdravko.matic71@gmail.com

OSNIVANJE I DJELOVANJE PODRUŽNICE HRVATSKOGA KULTURNOG DRUŠTVA „NAPREDAK“ U SPLITU (1928. – 1940.)

Sažetak

Autor je na temelju neobjavljenoga arhivskoga gradiva i recentne literature istražio osnivanje i djelovanje Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“ iz Sarajeva u Splitu od 1922. godine kada je utemeljena Splitska podružnica, koja je, unatoč političkim pritiscima u razdoblju Kraljevine Jugoslavije, uspjela ostvariti veći dio svojih programskih ciljeva. Podružnica je djelovala, unatoč brojnim zaprekama, sve do konca 1940. godine kada je zbog početka rata prestala s radom. Uspostavom Republike Hrvatske Splitska je podružnica obnovljena 25. lipnja 1991. godine.

Ključne riječi: HKD „Napredak“, središnja uprava „Napretka“ (SUN) Sarajevo, Podružnica Split, stipendisti, studenti, učenici

1. Uvod

Odlukama je Berlinskoga kongresa Bosna i Hercegovina 1878. godine došla pod upravu Austro-Ugarske Monarhije, što je dovelo do ubrzanih gospodarskih i političkih procesa u državi. Tadašnje europske države svesrdno su podržale Austro-Ugarsku i povjerile joj mandat da u Bosni i Hercegovini provede ekonomske i gospodarske reforme. Nakon provedene okupacije, zbog velikoga priljeva stanovništva osjećala se potreba za obrazovanim kadrom te reformama u gospodarstvu i u školstvu. Brzi gospodarski razvoj u vrijeme modernizacije zahtijevao je nove, kvalificirane i obrazovane kadrove u Bosni i Hercegovini koji do tada nisu postojali u zemlji. Nakon okupacije Austro-Ugarska je nedostatak obrazovanih kadrova rješavala tako da je dovodila svoje kadrove iz svih krajeva Monarhije kako bi omogućila početak procesa obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Takva je situacija potaknula bosanskohercegovačke Hrvate da počnu razmišljati o potrebi stvaranja hrvatskog društva koje će moralno poticati i materijalno pomagati obrazovanje mladih Hrvata iz siromašnih obitelji.

Prva razmišljanja o osnivanju takvoga društva javila su se već 1897., a pet godina poslije doći će i do njegove realizacije. Ideja o osnivanju hrvatskoga kulturnog potpornog društva javila se gotovo istodobno u Mostaru i Sarajevu koje ima svoj zanimljiv zaplet.

Hrvatsko je kulturno društvo „Napredak“ iz Sarajeva nastalo spajanjem Hrvatskoga potpornog društva za potrebne đaka srednjih i visokih škola u Bosni i Hercegovini, osnovanog u Mostaru 14. rujna 1902., i Hrvatskog društva za namještanje djece u zanate i trgovinu, osnovanog u Sarajevu 11. studenoga 1902., a na poticaj skupine domoljuba u Zagrebu. Tadašnje vlasti odobrile su rad Društva tek 10. rujna 1904. Društvo je nakon izmjene pravila i programa uzelo 1905. naziv Hrvatsko društvo „Napredak“ za potpomaganje naučnika i đaka Hrvata katolika za Bosnu i Hercegovinu. S obzirom na to da su oba društva, i mostarsko i sarajevsko, imala gotovo istovjetne ciljeve i zadatke, ona su se 9. lipnja 1907. ujediniła i od tada djeluju pod zajedničkim imenom „Napredak“, društvo za potpomaganje naučnika i đaka Hrvata katolika za Bosnu i Hercegovinu sa sjedištem u Sarajevu. Dvadesetak je godina poslije društvo uzelo naziv HKD „Napredak“ i djelovalo pod nadzorom središnje uprave „Napretka“ (dalje SUN) u Sarajevu.

„Napredak“ je tijekom svoga djelovanja okupio znatan broj Hrvata iz svih društvenih slojeva i političke opredijeljenosti ne samo iz Bosne i Hercegovine nego i iz ostalih hrvatskih pokrajina, ali i iz inozemstva. O ugledu „Napretka“ govori i podatak da su njegovi članovi bili istaknuti hrvatski uglednici i javni djelatnici: političari, svećenici, sveučilišni profesori, književnici i dr. U svome je stoljetnom djelovanju „Napredak“ školovao više od 20 000 učenika i studenata koji su bili okosnica razvoja modernog društva. Među ostalima je „Napredak“ školovao i dvojicu nobelovaca: Ivu Andrića i Vladimira Preloga.

Na prostoru banske Hrvatske već 1902. prisutne su brojne društvene aktivnosti i mostarske i sarajevske organizacije. U Zagrebu je Hrvatsko društvo za namještanje naučnika u obrt i trgovinu već 16. kolovoza 1902. iniciralo sastanak na kojemu je izabran privremeni odbor koji je imao zadaću osnovati podružnice sarajevskog „Napretka“ u Zagrebu s ciljem pomaganje u školovanju najsiromašnijih učenika i studenata. Jednako tako nazočnost mostarskoga Hrvatskog potpornog društva za potrebne đake srednjih i visokih škola u BiH imalo je svoje legitimne predstavnike od 1902. kada su imenovani povjerenici u Zagrebu i Brodu na Savi. Već na osnivačkoj skupštini imali su 152 člana (31 utemeljitelj). Prvi je dobrotvor društva bio đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer, a godinu poslije pridružio mu se grof Robert Normann Ehrenfelski iz Valpova.

S obzirom na to da je program i sarajevskog i mostarskog društva bio gotovo identičan, aktivnost mostarskog društva već od 1905. počeo se sve više usmjeravati prema sarajevskom „Napretku“, koji je *de iure* počeo djelovati i na području Hrvatske i Slavonije. Nakon niza pregovora 1907. god. dolazi do spajanja dvaju društava i tada prestaje s radom mostarsko društvo.

Nakon dužih priprema i brojne grafokorespondencije sa SUN-om u Sarajevu, te glavnom podružnicom u Zagrebu koja je već bila osnovana 1921., javila se potreba za osnivanjem povjereništava i podružnica HKD „Napredak“ i u Dalmaciji.¹

Pravilnik i Statut Društva bili su ranije doneseni pa se čekao pogodan trenutak. Zahvaljujući entuzijazmu i ljubavi prema kulturnom društvu „Napredak“, grupa građana predvođena dr. Franjom Pelicarićem, dr. Nikšom Bilićem i Marijanom Milasom uspjela je i prije dogovoriti sa središnjom upravom „Napretka“ (SUN-om) u

1 O djelovanju „Napretka“ u Dalmaciji više u, Matić et al. 2017.

Sarajevu i glavnom podružnicom u Zagrebu osnivanje podružnice HKD „Napredak“ u Imotskom. Podružnica je osnovana 12. travnja 1926. godine, a godinu prije osnovano je povjereništvo u Lombardi na Korčuli. Do 1928. godine osnovana su još povjereništva u Potomju na Pelješcu (1926.) i Aržanu kod Imotskoga (1927.) (Matić et al. 2017: 472).

2. Osnivanje „Napretkove“ podružnice

„Napretkova“ je podružnica u Splitu rezultat pomne pripreme grupe intelektualaca iz grada Splita s msgr. don Franom Bulićem i dr. Jakšom Hercegom, a u suradnji sa SUN-om u Sarajevu i njihovim delegatima dr. Mijom Vučkom i Nikolom Rukavinom koji su 1928. bili u službenom posjetu Dalmaciji. Priprema za osnivanje inicijativne grupe i same podružnice trajala je oko dva mjeseca, a intenzivirala se nakon dolaska SUN-ovih delegata iz Sarajeva i njihova posjeta Splitu u kolovozu i rujnu 1928.² (Arhiv BiH, FN: Kut. 56., dok. 2229/1928.).

Prema arhivskom gradivu i iz izvješća sa splitskog sastanka, kojemu je nazočio i dr. Mijo Vučak iz sarajevskoga SUN-a, o skupu opširno izvještava SUN u Sarajevu. Radni je sastanak 22. rujna 1928. u dvorani „Marulić“ otvorio msgr. don Frane Bulić u nazočnosti predstavnika splitske Oblasne Skupštine i većega broja građana i simpatizera „Napretka“. Nakon toga je dr. Jakša Herceg u svome referatu u glavnim crtama prikazao dotadašnji rad i organizaciju, kao i program „Napretka“, te važnost i značenje „Napretka“ za Split i Dalmaciju. Skupu se obratio kao delegat SUN-ov potpredsjednik iz Sarajeva dr. Mijo Vučak koji je obrazložio ciljeve »ovoga rijetkog i patriotskog i kulturnog hrvatskog društva«³ (Arhiv BiH, FN: Kut. 56., dok. 2229/1928). Istaknuo je važnost rada „Napretka“ u Dalmaciji te da očekuje veliku potporu radu podružnice. Potom je uslijedilo formiranje inicijativnog upravnog odbora koji je dobio zadaću da u najkraćem roku pripremi sve potrebno za osnivačku skupštinu podružnice. U privremeni Upravni odbor Splitske podružnice izabrani su: za predsjednika msgr. don Frane Bulić, potpredsjednika dr. Vinko Lozovina, tajnika dr. Jakša Herceg, blagajnika Jakov Krstinić, a za odbornike: Jakov Čulić, dr. Stjepan Vukušić, Marko Barani, dr. Josip Berković, Šimun Jelaska, Marko Kresić i Petar Jozović⁴ (Arhiv BiH, FN: Kut. 56., dok. 2229/1928).

Tri dana nakon osnivanja privremenog odbora, 25. rujna 1928., tajnik Splitske podružnice, dr. Jakša Herceg, poslao je pismo SUN-u u Sarajevo u kojemu je izrazio veliko zadovoljstvo zbog osnivanja privremenog odbora podružnice. U pismu se između ostaloga ističe:

Poticajem gosp. Vučka i nedavno gosp. Rukavine te nekoliko Vaših dopisa sam zajedno sa par kolega, nastojao, da svakako i što prije moguće osnujemo ovdje u Splitu podružnicu Napretka. Da nije naše nastojanje još ranije privedeno svrsi nije mnogo krivnje na nama. Polako je išlo, jer su ljudi malo ili nimalo upućeni u Napretkovu akciju pa je mnogima trebalo muku mučiti dok smo ih uvjerali njezinom izvanstranačkom i općehrvatskom karakteru.

2 Izvještaj dr. Mije Vučka s vizitacije po Dalmaciji, listopad 1928, Arhiv Bosne i Hercegovine, fond „Napredak“, Središnja uprava „Napretka“.

3 Izvješće *Novo doba*, od 24. 9. 1928., 2.

4 Izvješće.

No ipak je ovih dana naše nastojanje okrunjeno barem djelomičnim uspjehom. Sazvali smo sastanak sviju građana koji su se za stvar zainteresovali i pokazali dobru volju i taj je održan 22. ov. mj. Na njemu je imao da referiše o „Napretku“ g. nadsavjetnik Rukavina, ali pošto nije mogao doći, to sam se na brzu ruku spremio i održao referat ja. Nakon toga smo konstituisali Privremeni odbor – prilazem vam dva izreska iz „Novog doba“ u jednom je sadržan poziv na sastanak a u drugome izvještaj sa sastanka i imena odbornika. U prvom odresku imate imena odbora podružnice u Supetru u Braču (osam odbornika). S veseljem konstatujem da nam je uspjelo za stvar zagrijati najodličnije splitske građane, od kojih su neki ušli u privremeni odbor a drugi, kao npr. bivši a vjerojatno i budući splitski načelnik dr. Tartaglia izjavljuje se najspremnijim doći nam na ruku gdje god bude moguće. Sve u svemu, raspoloženje je takovo da će stvar napredovati i to dobro, kad se uputi normalnim tokom, a to će uslijediti istom poslije formalnog osnutka podružnice. Do toga će doći oko Svisveta, kad bi po obećanju gosp. Rukavine, imao doći jedan ili dva vaša delegata, da obađu dalmatinske podružnice i povjereništva, pa i našu podružnicu i održati par stručnih predavanja o Napretku uopće, a napose njegovoj Štedovnoj zadruzi (zato bi mislim bio najpodesniji gosp. Vučak). Po dogovoru sa gosp. Rukavinom, mi očekujemo te delegate u nedjelju 28. listopada. Dotle ćemo raditi na povećanju broja članova kojih inače već sada ima stotinjak. Pripominjem, da stvari najavljene u zadnjem Vašem dopisu još nisam primio, ali čim ih dobijem, razdijelit ću ih (albume, kalendare, pravila, list) među odbornike. Članarinu ćemo nastojati pobrati ovaj mjesec. Izvršit ćemo i popis članova. Toliko za ovaj put. Uz bratski hrvatski pozdrav. Dr. Jakša Herceg, Split 25. IX. 1928.⁵ (Arhiv BiH, FN: Opći spisi 1945 – 2351, 1928. godina, Kut. br. 56., br. spisa 2006).

U istom je pismu dr. Herceg najavio novi glavni sastanak podružnice za 28. listopada 1928. te pozvao SUN iz Sarajeva da pošalje svoje delegate koji bi na skupštini održali prigodno predavanje. Slijedom obavljenih priprema i dogovora privremenog odbora i SUN-a u Sarajevu, osnivačka skupština Splitske podružnice održana je 28. listopada 1928. u Splitu. Bila je to formalna osnivačka skupština na kojoj je izabrano novo vodstvo. Za predsjednika je izabran dr. Stjepan Vukušić, tajnika dr. Jakša Herceg i blagajnika Jakov Krstinić⁶ (Arhiv BiH, FN: „Napredak“, Sarajevo, Kut. 56., dok. 2006/1928). Službene prostorije Splitske podružnice bile su u prizemlju biskupske palače. Kako je na osnivačkoj skupštini najavljeno, članarina se počela prikupljati od 1. studenoga 1928. U pismu potpore iz Sarajeva ističe se:

Pozdravljajući odbor te bratske podružnice na početku njenog rada Središnja uprava želi da taj rad bude što plodonosniji na kulturnom prodiranju naših Hrvata Dalmacije a naročito da to bude u nastojanju i borbi za očuvanje naše mladeži, toga temelja na kome kanimo ostaviti i kome ćemo prepustiti upravljanje sa sudbinom i budućnosti hrvatskog naroda. U tome neka Vam je

5 Pismo dr. Jakše Hercega Središnjoj upravi „Napretka“ u Sarajevo, 25. IX. 1928., rukopis.

6 Izvješće o osnivačkoj skupštini.

sretan početak⁷ (Arhiv BiH, FN: Kut. 56., dok. 2211/1928).

Na SUN-ovo je pismo odgovorio tajnik Splitske podružnice dr. Stjepan Herceg i pritom istaknuo:

U podružnicu se prvoga dana upisalo 83 člana. Posebni odbor, koji se imao konstituirati zato, da odmah započne s akcijom za „Napretkov“ konvikt u Splitu još nije sastavljen jer su svi oni koji bi u nj trebali ući, apsorbirani radom oko predstojećih općinskih izbora. Taj će odbor biti izabran i stupit će u akciju odmah nakon izbora. Inače ovih dana imat ćemo odborski sastanak i na njemu ćemo pretresti sve mogućnosti rada za proširenje Napretkove akcije u Dalmaciji. Prostorije privremeno imamo u prizemlju biskupske palače. Članarinu ćemo početi ubirati od 1. novembra o. g. Radi obavještenja prilažem svoj novinski informativni članak koji je publikovan uoči glavne konstituirajuće skupštine i izvještaj nakon skupštine. Uz bratski hrvatski pozdrav dr. Jakša Herceg, tajnik⁸ (Arhiv BiH, FN:1928. godina, Kut. 56., br. spisa 2211).

Svoju je zadaću Upravni odbor Splitske podružnice shvatio ozbiljno te sukladno sa Statutom obvezao će omasoviti „Napredak“ u Splitu i Dalmaciji⁹ (Arhiv BiH, FN: dok. 2229/1928). Iz društvenih potreba proizlazilo je da Splitska podružnica postane glavna podružnica za Dalmaciju i da kao takva započne s nizom svojih društvenih aktivnosti, najprije s masovnošću članstva te širenjem i osnivanjem povjereništava i podružnica u cijeloj Dalmaciji. Podružnica je imala snažnu formalnu potporu SUN-a iz Sarajeva koji je smatrao da Splitska podružnica može i treba biti glavna podružnica za Dalmaciji koja će raditi na popularizaciji kulturnog društva i biti nositelj mnogih projekata u cijeloj Dalmaciji.

U nakani da olakša rad Splitskoj podružnici, SUN je iz Sarajeva podnio mjerodavnom Ministarstvu unutrašnjih poslova molbu da joj se odobri prikupljanje dragovoljnih priloga za pomoć siromašnoj djeci i po školama. Podružnica je već na prvi dan svoga djelovanja imala 83 člana i broj je postupno rastao. To se može zaključiti i iz financijskih izvješća koja su redovito dostavljana SUN-u u Sarajevo. Podružnica je već u prvoj godini svoga rada, za 1928./29. godinu ostvarila prihod od 1 100,00 dinara, dok je Šibenska podružnica imala samo 360,00 dinara zarade.¹⁰ Iste je godine SUN u Sarajevu odobrio za Dalmaciju dvadeset i četiri stipendije, od toga dvanaest učeničkih¹¹ (Arhiv BiH, FN: „Napredak“, Kut. 56 – 1928., 2211).

Iako je podružnica osnovana tek 1928., u arhivu je „Napretka“ zabilježeno da su već 1922./23. odobrene tri učeničke stipendije koje su dobili: Josip Kali, Frano Bonačić i Slavica Ambrozović¹² (Arhiv BiH fond: Opći spisi, Kut. 29). Naime, središnja je uprava „Napretka“ iz Sarajeva na prijedlog povjereništva podružnice odobravalu učeničke i

7 Pismo Središnje uprave „Napretka“ iz Sarajeva podružnici „Napretka“ u Splitu (rukopis).

8 Pismo dr. Jakše Hercega od 29. 10. 1928. Središnjoj upravi „Napretka“ u Sarajevu, rukopis.

9 Pismo dr. Jakše Hercega Središnjoj upravi „Napretka“ u Sarajevu, rukopis od 25. rujna 1928.

10 Pregled prihoda i rashoda podružnica, „Napredak“, kalendar za 1929., Sarajevo 1928., XXXVI – XXXVIII.

11 Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 3.

12 Središnja uprava „Napretka“ iz Sarajeva na prijedlog povjereništva podružnice odobravalu je stipendije iako formalno nisu bili podružnica.

studentske stipendije, iako formalno nisu bili podružnica.

3. Djelovanje podružnice u Kraljevini Jugoslaviji

Politička je kriza doživjela vrhunac 1928. atentatom na zastupnike Hrvatske seljačke stranke i njezina člana Stjepana Radića u beogradskoj skupštini. Vijest o tome krvavom događaju proširila se munjevito. U Splitu je taj događaj uznemirio brojne građane, a na sam dan pokopa, 23. lipnja 1928., okupilo se mnoštvo građana kako bi odali počast ubijenim hrvatskim političarima.¹³ Diktatura kralja Aleksandra Karađorđevića započela je proglasom 6. siječnja 1929. o ukidanju Vidovdanskog ustava i raspuštanju Narodne skupštine, donošenjem odluke o sastavljanju nove vlade s generalom Petrom Živkovićem na čelu, proglašenjem Zakona o kraljevskoj vlasti i o vrhovnoj upravi, Zakona o zaštiti javne bezbednosti i poretka u državi, Zakona o državnom sudu za zaštitu države i Uredbe za izvršenje Zakona o Državnom sudu za zaštitu države. Tim je zakonima i uredbama bio ukinut Ustav, raspuštena Narodna skupština, uvedena apsolutistička vladavina, zabranjen rad svim političkim strankama i udrugama s nacionalnim obilježjima, zabranjena sloboda govora, uvedena cenzura, zabranjeno korištenje narodnog imena i dr., a sva se politička moć koncentrirala u kraljevskim rukama (Matković 1998: 138).

U Splitu su s radom prestale sve stranke, a za načelnika je Splitske oblasti imenovan dr. Jakša Račić (Jelaska Marijan 2009: 271).

S godinom 1929. za Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ počele su velike poteškoće kao posljedice diktature jer su ga beogradske vlasti željele onemogućiti u daljnjem djelovanju. Ukinute su brojne „Napretkove“ podružnice u Kraljevini Jugoslaviji, a u glavnim su se podružnicama u Sarajevu, Zagrebu, kao i drugim gradovima, provodili redarstveni pretresi. Vodstvo je središnje uprave „Napretka“ bilo pod stalnom policijskom prismotrom, a brojni su uglednici iz kulturnog društva privođeni na informativne razgovore. Sastanci su se održavali ilegalno i na skrovitim mjestima. Poseban je problem za HKD „Napredak“ bio donošenje Zakona o školama u Kraljevini Jugoslaviji od 5. prosinca 1929. godine (proglašen 9. prosinca 1929. godine). Taj je zakon bio protiv hrvatskih ustanova, prije svega protiv „Napretka“. Tako je prema članku 57. istoga zakona bilo određeno da se sve državne i privatne akcije na narodnom prosvjećivanju sjedine te da se uredbom Ministarstva trebaju »obuhvatiti sve državne i banovinske ustanove kao i sva privatna udruženja – humana, prosvjetna, patriotska, pjevačka, viteška, profesionalna i stručna – čiji je rad ma u kom obliku vezan za narodno prosvjećivanje« (Matković 1998: 141). Predsjednik „Napretka“ Anto Alaupović, kao i središnja uprava, bili su svjesni namjera toga zakona. Da bi se sačuvala „Napretkova“ imovina, središnja uprava sporazumjela se s nadbiskupom vrhbosanskim dr. Ivanom Šarićem i zaključila 19. prosinca 1929. godine da dijelom darovima, a dijelom kupoprodajnim ugovorom prenese sve svoje nekretnine na Vrhbosansku nadbiskupiju. Transakcija je odmah i zemljišno provedena (Šapina 2002: 74). Članstvo je odobravalo ovakav pravni potez jer je to tada bilo najbolje rješenje, a bilo je i očigledno da nema drugog načina da se zaštiti imovina. Svi su znali kako je nadbiskup svečano izjavio da će te nekretnine vratiti uz iste uvjete kada to narod zatraži preko „Napretkove“ Uprave, a skupština društva

13 *Novo doba*, god. X., br. 146., 23. 6. 1928., str. 5.

održana 30. ožujka 1930. u Sarajevu, odobrila je tu transakciju. Protiv transakcije, koju su mnogi smatrali neutemeljenom i nezakonitom, pisali su listovi tadašnjeg režima kao Politika i zagrebačke Novosti (Napredak, *hrvatski narodni kalendar za 1942.*, Sarajevo, 1941., 182).

Slijedom dogovora ugledni splitski arheolog i svećenik don Frane Bulić, koji je umnogome zaslužan za osnivanje Splitske podružnice, nakon što je razgovarao s čelnim ljudima Upravnog odbora Splitske podružnice HKD „Napredak“, poslao je pismo – testament 24. travnja 1929. u kojemu zahtijeva da se nakon njegove smrti osnuje Naukovna zaklada don Frane Bulića¹⁴ (Arhiv BiH, FN: Kut. 50, 1935.) i u tu svrhu uplatio je 200 000,00 dinara. Poznato je da je prigodom jubileja don Frane Bulić već 1926. darovao „Napretku“ 110 000,00 dinara koji su uloženi u „Napretkovu“ zadrugu. Bila je to velika potpora don Frane Bulića koji je imao veliko povjerenje u HKD „Napredak“. Podatke o osnivanju i kasnijem djelovanju Bulićeve zaklade, ne nalazimo u arhivu „Napretka“.

Unatoč poteškoćama i pritiscima lokalnih vlasti i policije, godišnja je skupština Splitske podružnice održana poluilegalno 23. svibnja 1929. godine i na njoj je aklamacijom izabrano samo najuže vodstvo: za predsjednika je izabran dr. Stjepan Vukušić, tajnika dr. Jakša Herceg i blagajnika Jakša Krstinić¹⁵ (Arhiv BiH, FN: Kut. 61 – 1928./'29., 4042). Podatci o ostalim članovima Upravnog odbora nisu dostavljeni SUN-u u Sarajevu. Iste godine ne nalazimo podatke o prihodima i rashodima Splitske podružnice, ali za 1930./'31. godinu podružnica je zabilježila visok priljev novca. Prihod je iznosio 24 424,00 dinara, od toga na račun Podružnice uplaćeno je 6 448,00 dinara. Zarada je iznosila 17 968,00 dinara, a Podružnica je honorirana sa skromnih 150,00 dinara. Zašto je tako, možemo samo pretpostaviti s obzirom na to da za tu godinu ne nalazimo ni jednu učeničku, ni studentsku stipendiju, ni drugi oblik financiranja osoba iz Splita. Za iduću godinu prihod Podružnice je bio znatno manji te je iznosio 5 000,00 dinara a podružnica je uživala pogodnost od 4 500,00 dinara. Zabilježeno je i dvoje stipendista iz Splita. To su Zlata Cvitanović s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, i Zdenko Dupin, gimnazija (Arhiv BiH, FN: Kut. 14, kutija u fondu: 210). Iste godine za cijelu Dalmaciju odobreno je dvadeset stipendija. Iako skupština splitske „Napretkove“ podružnice nije održana, u arhivu nalazimo da je podružnicu vodio stari Upravni odbor s dr. Stjepanom Vukušićem na čelu, tajnikom dr. Jakšom Ercegom i blagajnikom Jakšom Krstinićem¹⁶ (Arhiv BiH, FN: Kut. 82 – 1932., dok. 627).

SUN je iz Sarajeva odlučio formirati posebnu prosvjetnu sekciju Društva sa zadaćom da organizira podučavanje mladih i odraslih osoba radi opismenjivanja stanovništva. U tu je svrhu SUN tiskao Abecedarij, tablice i bilježnice. Organizirano je devet tečajeva sa 622 polaznika, a vodili su ih dvojica svećenika, šest učitelja i jedan seljak. Kao i svake godine, Splitska je podružnica 30. travnja 1930. održala svečanu tribinu i misu zadušnicu za hrvatske narodne mučenike Petra Zrinskog i Frana Krstu Frankopana. Nadnevka 20. lipnja 1930. godine održane su u splitskim crkvama svečane mise zadušnice za Stjepana Radića, Pavla Radića i dr. Đuru Basaričeka, a proslavljen je

14 Pismo don Frane Bulića o osnivanju zaklade don Frane Bulića pod imenom Naukovna zaklada don Frane Bulića, 24. travnja 1929.

15 Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1.

16 Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 27.

i dan slavenskih apostola sv. Ćirila i Metoda u dvorani „Marulić“. Uz ostalo je na dnevnom redu bio: izvještaj predsjednika, izvještaj tajnika, izvještaj blagajnika, razrješnica staroj upravi, biranje nove i razno. Predsjednik je Vukušić govorio o nastanku Društva te opširnije o njegovim ciljevima i postignutim rezultatima koji su se očitovali u gradnji konvikata za odgajanje i izobrazbu hrvatske mladeži u borbi protiv nepismenosti te općenito u radu na kulturnom i nacionalnom podizanju hrvatskoga naroda. Na sastanku je istaknuta važnost „Napretkove“ zadruge za osiguranje i štednju koja je poticala narod na štednju i jeftinije zajmove. Tajnik društva dr. Jakša Erceg kratko se osvrnuo na rad Splitske podružnice te istaknuo da se ona nije razvijala kako je bilo zamišljeno – sukladno s pravilima Društva. Jedan je od razloga stagnacije bio i nedostatak službenih prostorija, ali i politički pritisak zbog kojeg je veći broj članova apstinirao od aktivnijeg uključivanja u rad.

Prema izvješću, u ožujku je 1932. izabrano novo vodstvo Splitske podružnice, a činili su gaiskusni članovi Društva koji su svojim radom bili prepoznati u Splitu i široj okolici. Za predsjednika je izabran dr. Stjepan Vukušić, potpredsjednike Duje Sore i dr. Ćiro Banić, tajnike Frano Božić i Dalibor Pušić, blagajnike Jakov Alić i Jakov Peroš, odbornike dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić, revizore Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić (Arhiv BiH, FN: Kut. 82 – 1932., dok. 627). Isti je odbor vodio Splitsku podružnicu sljedeće tri godine. Za cijelu je društvenu godinu SUN odobrio Splitskoj podružnici iznos od 7 500,00 dinara. Broj članova se povećao na 320. Iste je godine odobreno pet učeničkih i studentskih stipendija koje su dobili: Ivan Žanko, Antun Granić, Zdenko Dupin, Zorko Bogdanić, Blaženka Sestarić i Bosiljka Stoželj (Arhiv BiH, FN: stipendije: broj kutije: 16, kutija u fondu: 212 Stipendisti: B-L).

Koncem ožujka 1932. SUN je na temelju „Napretkovih“ društvenih pravila i definiranog programa pokrenuo prikupljanje materijala za Kulturno-historijsku zbirku. I glavna je „Napretkova“ godišnja skupština bila na tome tragu, pa je SUN to podržao na redovitoj godišnjoj skupštini koja je te godine održana 3. – 5. srpnja 1932. u Mostaru. Mostar nije slučajno odabran. Naime, već je ranije bio dogovoren sastanak radi proslave 30. obljetnice osnutka mostarskoga Hrvatskog potpornog društva koje se kasnije spojilo s „Napretkom“. Skupština je održana u Domu „Petar Svačić“. Dogovoreno je da se naglasi važnost sakupljanja raznih antiknih predmeta, pa je već 1933. prema inventaru bilo više od 1200 brojeva pod kojima su pojedini predmeti navedeni. U pojedinim mjestima nije dana dovoljna pozornost prikupljanju građe, stoga je SUN zahtijevao više napora od članstva. I Splitska podružnica priključila se akciji sakupljanja materijala za Kulturno-historijsku zbirku kojom prilikom se većina članova odazvala (Napredak, *kalendar za 1933.*, Sarajevo 1932.).

Na kraju je društvene godine SUN iz Sarajeva poslao obavijest prema kojemu je Ministarstvo unutrašnjih poslova svojim novim uputama koje su poslali banskoj upravi u Splitu 29. travnja 1933. I. broj 13141, odredilo »... da razni odbori i podružnice koje se osnivaju na temelju centralnog društva s već odobrenim društvenim pravilima, ne trebaju ta već jednom odobrena društvena pravila predlagati upravnim vlastima. I molbe u smislu čl. 2. Zakona o društvima na ponovno odobrenje, nego je dovoljno, da se pred upravnim vlastima iskažu pismenom dozvolom centralnog društva (SUN

Sarajevo), kojim im se dozvoljava osnovati podružnicu« (Arhiv BiH, FN: Kut. 93 – 1933., 1819). Time je zapravo bio skraćen put za otvaranje novih podružnica ili ponovnim oživljavanjem podružnica koje su iz nekoga razloga prestale djelovati. Splitska je podružnica i tijekom 1933./34. godine ostvarila prihod od 34 243,00 dinara, na račun SUN-a uplaćeno je 870,00 dinara, a na račun Podružnice 18 876,55 dinara. Na godišnjoj skupštini, koja je održana u svibnju 1933., iznesen je podatak da Podružnica ima 450 aktivnih članova iz svih slojeva društva: radnika, seljaka, intelektualaca. Na skupštini se moglo čuti da Podružnica dobro posluje, da članovi redovito plaćaju članarinu i prikupljaju materijalna sredstva za siromašnu mladež koju treba školovati. Rashodi podružnice iznosili su 19 746,55 dinara, a zarada 14 496,45 dinara, dok je Podružnica uživala pogodnost od 9 025,00 dinara (Napredak, *kalendar za 1935.*, Sarajevo 1934.). Akademske godine dodijeljene su tri stipendije koje su dobili: Zdenko Dupin, Ante Granić i Stanko Drnas (Arhiv BiH, FN: Stipendije). Ukupan broj stipendija odobren iste godine za Dalmaciju je dvadeset i devet, od čega dvanaest stipendija za zanate i devetnaest za visoke škole.

Nadnevka je 30. travnja 1932. travnja održana tradicionalna godišnja komemoracija za hrvatske mučenike Petra Zrinskog i Frana Krstu Frankopana te mise zadušnice u splitskoj katedrali sv. Duje. Svečano je otvorenje društvenih prostorija za mlade bilo 16. svibnja 1932. te je tom prigodom održan spomen na 51. godišnjicu smrti hrvatskoga književnika Augusta Šenoa. Na zahtjeve Splitske podružnice SUN iz Sarajeva poslao im je „Napretkovu“ himnu i upute za rad kulturne sekcije mladih (Arhiv BiH, FN: Kut. 76, dok. 971/1933).

Ekonomska kriza (1929. – 1934.), koja je pogodila cijeli svijet pa i Europu, dovela je do opadanja kupovne moći pučanstva, raskoraka cijena između poljoprivrednih i industrijskih proizvoda, inflacije, opadanja životnog standarda, veće nezaposlenosti. Sve je to utjecalo na plaćevnu moć građana u Dalmaciji. Bez sumnje, to se odrazilo i na članove „Napretka“ koji više nisu mogli ispunjavati svoje članske obveze, stoga je SUN iz Sarajeva odlučio smanjiti članarinu kako ne bi došlo do većega osipanja članstva. Unatoč naporima, broj članova Splitske podružnice neznatno se smanjio, a dio članova apstinirao je od društvenih aktivnosti. SUN je iz Sarajeva pokušavao dobiti novac od Vlade za potporu svojim društvenim aktivnostima, ali Vlada nije imala razumijevanja za kulturna društva. Tek je malu pomoć dobilo društvo Hrvatski radiša i neke sestrinske udruge, dok kulturna društva nisu dobila nikakvu pomoć.

Nakon ubojstva kralja Aleksandra I. Karađorđevića u Marseilleu 1934. godine, osjetio se politički pritisak u cijeloj Dalmaciji. Uslijedilo je formiranje namjesništva na čelu s knezom Pavlom Karađorđevićem, pa su sva tzv. građanska pitanja stavljena privremeno *ad acta*. Splitska podružnica djelovala je tzv. hladnim pogonom bez uobičajenih ili većih kulturno-društvenih aktivnosti sve do 21. svibnja 1934. kada je održana osnivačka skupština i izabrano novo vodstvo s iskusnim članovima društva koji su svojim radom bili prepoznati u Splitu i okolici. Upravni odbor činili su: predsjednik dr. Stjepan Vukušić, potpredsjednici Duje Sore i dr. Ćiro Banić, tajnici Frano Božić i Dalibor Pušić, blagajnici Jakov Alić i Jakov Peroš, odbornici dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić, a nadzorni odbor Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić (Arhiv BiH, FN: Kut. 97

– 1934., dok. 112). Iste godine dodijeljene su stipendije: Anti Graniću, Zdenki Stude, Dragomiru Muši i Dragomiru Ilijiću.

Novo je vodstvo Splitske podružnice nastojalo mobilizirati članstvo i obnoviti neke aktivnosti kao društvene večeri, ples, književne večeri, sakupljanje novca za siromašne, ali nisu naišli na veći odaziv članstva. Iz financijske bilance Splitske podružnice nakon njezine obnove, vidljivo je da dvije godine zaredom nije uspjela reanimirati zamrlo članstvo, te su prikazani samo financijski podatci prema kojima je SUN iz Sarajeva dao i 1934./'35. i 1935./'36. iznos od 5 000,00, odnosno 7 500,00 dinara (Arhiv BiH, FN: Kut. 100 – 1934., dok. 1726). Za školsku godinu 1935./'36. SUN je iz Sarajeva odobrio Splitu sedam stipendija koje su dobili: Vinko Lukić, Anton Granić, Dragoslav Vrlić, Zdenko Dupin, Ratko Ilijić i Radojka Katić (Arhiv BiH, FN: Stipendije).

Godišnja skupština „Napretkove“ zadruge održana je 14. travnja 1934. i bila je u znaku obilježavanja deset godina njezina rada. Iako su podatci za Splitsku podružnicu prilično oskudni, očito je da je njezina aktivnost postojala i u Splitu kao glavnom povjereništvu za Dalmaciju.

Iznenada je 29. srpnja 1934. u Zagrebu preminuo katolički svećenik, arheolog, povjesničar, konzervator starina, povjesničar umjetnosti i osnivač splitskoga HKD „Napredak“, don Frane Bulić. U dopisu koji je SUN iz Sarajeva uputio Splitskoj biskupiji i Splitskoj podružnici „Napretka“ između ostalih ističe se njegova velika zasluga na polju arheologije:

Don Frane Bulić je svojim arheološkim otkrićima u Hrvatskoj do sada dao najveći doprinos upoznavanju ranokršćanske i starohrvatske povijesti na području Dalmacije. Istinskim radom vodio je niz arheoloških iskanja na mnogim dalmatinskim mjestima, osobito u Solinu. Njegova zasluga je za otkriće bazilike u Manastirinama u kojoj su bili pokopani mučenici Venancije iz Valerijanova ili Aurelijanova doba te Dujam iz Dioklecijanova doba. Svojim planiranim radom 1891. godine otkrio je u Rižinicama kraj Solina kameni ulomak s natpisom kneza Trpimira, a 1898. godine i znameniti sarkofag kraljice Jelene iz 976. godine. Arheolog don Frane Bulić je sa suradnicima uspio sastaviti krhotine natpisa sa sarkofaga i odgonetnuti tekst koji povjesničari smatraju jednim od najznačajnijih dokumenata hrvatske srednjovjekovne povijesti jer sadrži podatke koji otkrivaju rodoslov hrvatskih kraljeva. Za radova na Gospinom otoku u Solinu, Bulić je otkrio i temelje crkve svete Marije i crkve svetog Stjepana u kojoj su bili pokopani članovi hrvatske vladarske kuće.

U Splitu je 1894. godine don Frane Bulić osnovao društvo „Bihać“ za proučavanje povijesti iz doba hrvatskih narodnih vladara. Svojim ugledom najviše je pridonio održavanju prvog svjetskog kongresa kršćanske arheologije u Splitu i Solinu 1894. godine. Njegova je velika zasluga za osnivanjem Hrvatskog kulturnog društva „Napredak“ iz Sarajeva u Splitu. Bio je cijenjeni član brojnih domaćih i svjetskih akademija i arheoloških društava. Objavio je niz članaka i knjiga, a najznačajniji su: „Hrvatski spomenici u kninskoj okolici uz ostale suvremene dalmatinske iz doba narodne hrvatske dinastije“, „Palača

cara Dioklecijana u Splitu“, „Stopama hrvatskih narodnih vladara“ i dr. (Arhiv BiH, FN: Kut. 100 – 1934., 2077, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1).

U čast je don Frani Buliću 29. srpnja 1935., u organizaciji „Napretkove“ podružnice, u Splitu održana svečana komemoracija u Manastirinama kod Solina. Na svečanost su došli brojni uzvanici i građani iz svih okolnih mjesta, a kako prenosi „Napretkovo“ *Glasil*o, komemoraciji je nazočilo više od deset tisuća građana. Dvije kolone građana, koje su krenule iz Splita i Solina, predvodili su Stjepan Vukušić i Paško Kaliterna. Sveta je misa zadušnica održana u Manastirinama. Nakon nje je govorio predsjednik splitskog „Napretka“ dr. Vukušić, a pjevački zbor otpjevao je Novakovu „Hrvatskoj“, pjesmu koju je don Frane Bulić želio da mu se otpjeva pri pogrebu. Zatim je otpjevana „Lijepa naša“, a nakon toga je Paško Kaliterna održao kraći govor u kojemu je istaknuo ulogu i važnost don Frane Bulića ne samo kao istraživača nego kao i zaslužnog napretkovca čijim je zauzimanjem osnovana Splitska podružnica „Napretka“ (Arhiv BiH, FN: Kut. 104 – 1935., 988, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 5). Na grob, na kojemu piše *Ovdje počiva Frane Bulić, grešnik i nedostojan svećenik, čuvajući časne pragove svetih salonitanskih mučenika*, Stjepan Vukušić i Paško Kaliterna položili su vijence u ime SUN-a iz Sarajeva i Splitske podružnice „Napretka“ (Arhiv BiH, FN: Kut. 105 – 1935., dok. 2230, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1).

U listopadu je 1935. u Splitu u dvodnevnom planiranom posjetu boravilo Hrvatsko pjevačko društvo „Trebević“ iz Sarajeva, koje su Splitskani dočekali s oduševljenjem. Čitav prostor duž cijele prostrane Strossmayerove obale prekrila je golema masa od nekoliko tisuća ljudi. Svečanu je dobrodošlicu Društvu zaželio svojim govorom predsjednik splitskoga HKD „Napredak“ dr. Stjepan Vukušić, a zahvalio mu je sažetim govorom predsjednik „Trebevića“ dr. Juraj Šutej. Idući dan, 27. listopada, gosti iz Sarajeva posjetili su Manastirine u Solinu i na grob don Frane Bulića položili vijenac s hrvatskom trobojnicom. Popodne je priređen svečani koncert u crkvi sv. Petra koja je bila dupkom puna građanstva koje je došlo odati počast don Frani Buliću. Navečer je priređen koncert u Narodnom kazalištu u Splitu gdje su se pjevale hrvatske pjesme, između ostalih i „Ustaj bane, Hrvatska te zove“. Buru je oduševljenja izazvao prizor kada je sijedi starac Frane Matošić zagrljio i poljubio dirigenta Dimitrija Demetra i predao mu lovorov vijenac s hrvatskom trakom i hrvatskim grbom izrađenim od cvijeća. Uslijedila je pjesma „Planula zora“, „Lijepa naša“, što je čitavo kazalište prihvatilo i pjevalo stojeći cijelo vrijeme na nogama. Iduće jutro, kako piše u izvješću, Splitskani su na pristaništu ispratili Hrvatsko pjevačko društvo „Trebević“ iz Sarajeva (Arhiv BiH, FN: Kut. 106 – 1935., dok. 2626, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 10).

Hrvatsko je pjevačko društvo „Trebević“ starije od „Napretka“ (utemeljeno je 1894. godine) i od utemeljenja do kraja II. svjetskog rata djelovalo je kao samostalno društvo. Ipak, rad ovih dvaju društava isprepletao se tijekom duge povijesti.

Osim financijskih izvješća, druge podatke o djelovanju Splitske podružnice za 1936. i 1937. ne nalazimo, što govori da je podružnica imala ambiciozne planove. U 1936./'37. g. podružnica je ostvarila prihod od 13 445,10 dinara, na račun SUN-a uplaćeno je 4 586,00 dinara, a Podružnica je ostvarila i zaradu od 8 859,10 dinara (Napredak, hrvatski narodni kalendar za 1937., Sarajevo 1936., 197). Sljedeće društvene godine Podružnica je ostvarila dobit od samo 4 027,00 dinara, što je znatno manje nego prethodne godine. Međutim, SUN je Splitskoj podružnici

omogućio raspolaganje s 13 000,00 dinara. Za školsku godina 1937./'38. odobreno je devet stipendija za Splitsane, a dobili su ih: Vinko Lukić, Benedikt Bučan, Ljubomir Filipović, Marinko Brčić, Branimir Petani, Blaženko Čučuković, Zdenko Dupin, Josip Brtičević i Stanko Vezić (Arhiv BiH, FN: Stipendije, broj kutije: 31, kutija u fondu: 227 Stipendisti). Na sjednici glavne „Napretkove“ skupštine koja je održana 3. – 5. srpnja 1938., SUN je bio ovlašten donijeti pravilnik „Napretkovih“ omladinskih sekcija prema kojemu su omladinske sekcije sastavni dio „Napretkovih“ podružnica i povjereništava. Novost pravilnika je u tome da se s određenim pododborima rad pojedinih većih „Napretkovih“ organizacija razvijao u pojedinim sekcijama za organizaciju, konvikte, širenje prosvjete u narodu, čitaonice, glazbe i dr. Slijedom novoga pravilnika, sve „Napretkove“ organizacije bile su obvezne putem svojih omladinskih sekcija organizirati hrvatsku omladinu po školama, a najprije u svim mjestima u kojima se nalaze stručne i srednje škole te sveučilište. Glavna svrha sekcija jest da preko hrvatske omladine djeluje na socijalnom i kulturnom polju. Na godišnjoj skupštini Splitske podružnice jednoglasno su prihvaćeni svi prijedlozi za izradu novoga pravilnika i buduće djelovanje „Napretkovih“ omladinskih sekcija u osnovnim i srednjim školama (Arhiv BiH, FN: Kut. 127 – 1938., 1256, Split – Podružnica Napretka – izvještaj, 1).

Najveći je financijski priljev od 21 744,00 dinara, podružnica ostvarila za 1938./'39. godinu. Zarada podružnice iznosila je 15 126,80 dinara, a uživala je pogodnost od 14 200,00 dinara. Splitska je podružnica bila vrlo respektabilna i nastojala je ostvariti što bolje rezultate i u sljedećoj društvenoj godini.

4. Rad podružnice za vrijeme Banovine Hrvatske 1939. – 1940.

Odlukom kneza Pavla Karađorđevića formirana je vlada Dragiše Cvetkovića koja je s HSS-om postigla dogovor o uspostavljanju Banovine Hrvatske. Na temelju sporazuma Cvetković-Maček od 26. kolovoza 1939., Banovina Hrvatska bila je *de facto* i *de iure* upravno-teritorijalna jedinica u sastavu Kraljevine Jugoslavije. Obuhvaćala je mahom područja s većinskim hrvatskim pučanstvom, a činile su je dotadašnje banovine Savska i Primorska te kotari Dubrovnik, Ilok, Šid, Brčko, Gradačac, Derventa, Travnik i Fojnica (Barčot 2006: 669–670). Osim hrvatskih teritorija uključenih u Kraljevinu Italiju, u Banovini Hrvatskoj na okupu su bile nekadašnja banska Hrvatska, Dalmacija (samo do Bokokotorskoga zaljeva), dijelovi BiH s pretežito hrvatskom većinom. Banovina je bila zakonski utemeljena na Uredbi o Banovini Hrvatskoj, a imala je autonomiju u unutarnjim poslovima, prosvjeti, pravosuđu, seljačkom gospodarstvu, šumarstvu, rudarstvu, obrtu, trgovini, industriji, tehničkim radovima, socijalnoj politici, narodnom zdravlju i financijama. U mjerodavnosti države ostali su vanjski poslovi, vojska, policija i vanjska trgovina. Predviđeno je obnavljanje Hrvatskoga sabora. Sastavljena je nova jugoslavenska vlada s Dragišom Cvetkovićem kao predsjednikom i Vladkom Mačekom kao potpredsjednikom (Barčot 2006: 670). Odluka o uspostavi Banovine Hrvatske imala je svoj odraz u javnom i političkom životu grada Splita, na što su građani gledali s odobravanjem i nadom da će se rješavati nagomilani problemi i nezadovoljstva. Za prvog je bana imenovan Ivan Šubašić koji je odmah raspustio sva općinska vijeća, a splitski gradonačelnik privremeno je bio Bogomil Doležal, najstariji pravnik u gradu. Iz *Novog doba* doznajemo da je Doležal

za svoga mandata izdao nalog o isticanju hrvatskih zastava na Marjanu i na staroj općinskoj Vijećnici na Narodnom trgu. Isticanje je hrvatskih zastava bilo zabranjeno od početka Šestosiječanjske diktature i proteglo se na više od deset godina. Sljedećih godina novi općinski izbori u Splitu nisu se proveli. Ivan Šubašić je u svibnju 1940. postavio Josipa Brkića za splitskoga gradonačelnika te imenovao 38 općinskih vijećnika. Josip Brkić bio je posljednji splitski gradonačelnik međuratnog razdoblja.¹⁷ Dolaskom nove vlasti i uspostavom lokalne samouprave u Splitu, situacija se nije bitno promijenila. Kulturna društva bila su i nadalje pod paskom policije. Režimske vlasti pronalazile su razne načina da uspore rad „Napretkovih“ podružnica ili zaprijetе zabranom rada, pa ni Splitska podružnica nije bila toga lišena.

Slijedom društvenih pravila i prema uputama SUN-a iz Sarajeva, Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ u Splitu 1938./'39. pojačalo je svoje djelovanje i preko prosvjetne sekcije „opismenjivanja“ stanovništva, organiziralo razne tečajeve Abecedarija za sve uzraste. S obzirom na to da se velik broj nepismenog stanovništva useljavalo u Split, mnogi od njih su polazili razne tečajeve za nepismene. Osim HKD „Napredak“ iz Splita, tečajeve su organizirala i druga društva kao: Narodna ženska udruga, Pučka čitaonica Varoš, Prosvjetno društvo „Svjetlost“ i Hrvatsko katoličko prosvjetno društvo „Danica“ (Jelaska Marijan 2009: 374). Bez sumnje velike zasluge u tome odsjeku pripadaju i „Napretkovoj“ podružnici u Splitu koja je uložila velike napore radi izobrazbe stanovništva grada Splita. To potvrđuju neovisni gradski izvori kao što su prikupljeni podatci Međudruštvenog odbora za grad Split za godinu 1938. Utvrđeno je da su napori oko opismenjavanja polučili pozitivne rezultate te se broj nepismenog stanovništva znatno smanjio. Prema financijskom izvješću za 1939./'40. Splitska je podružnica ostvarila prihod od 8 417,00 dinara, od toga na račun SUN-a iz Sarajeva uplaćen je 4 331,00 dinar. Zarada je podružnice prema financijskoj bilanci iznosila 4 086,00 dinara. Podružnica je uspjela ostvariti 7 000,00 dinara za razne socijalne potrebe i troškove. Iako Splitska podružnica za 1939./'40. nije dodijelila ni jednu stipendiju, na razini cijele Dalmacije dodijeljene su 32 stipendije, od toga 16 učeničkih i 16 studentskih stipendija (Arhiv BiH, FN: Kut. 137 – 1940., 866, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 4).

U 1940./'41., posljednjoj godini djelovanja, Splitska je podružnica ostvarila prihod od 13 290,55 dinara, što govori da je članstvo bilo vrlo aktivno. Na račun SUN-a uplaćeno je 4 018,00 dinara, a na račun podružnice 4 901,05 dinara, što je bila pristojna svota. Zarada podružnice u posljednjoj godini svoga društvenog djelovanja bila je 4 371,50 dinara, a podružnica je uživala pogodnost od 19 500,00 dinara, što je znak da je SUN opet pokazao širokogrudnost prema dalmatinskim podružnicama (Arhiv BiH, FN: Kut. 139 – 1940., 3019, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 3). Iako do 1940. nemamo podatke o Upravnom odboru i njegovu užem djelovanju, može se zaključiti da je Splitska podružnica na svojoj posljednjoj izbornoj skupštini održanoj u svibnju 1940., izabrala sljedeći Upravni odbor: predsjednik je Petar Žuljević, potpredsjednik dr. Ćiro Banić, tajnik Ante Lekić, blagajnik Josip Matašić, odbornici Ante Buć, Franjo Jendrašić, Mate Balić, Franjo Jendrašić, Mate Balić, zamjenici Marko Margetić i Mario Domančić, a nadzorni odbor čine Ivo Donelli i Josip Dadić (Arhiv BiH, FN: Kut. 141– 1941., 682, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1). Iste je godine dodijeljeno devet stipendija, a dobili su ih Splićani: Benedikta Bučan, Ljubomir

17 *Novo doba*, god. XXII., br. 209., 5. 9. 1939., str. 5.

Filipović, Jordan Plejić, Zdenko Dupin, Vjekoslav Vrljić, Krunoslav Cecić, Stanko Bezić, Božidar Jakir i Josip Radić (Arhiv BiH, FN: stipendije). Iste godine za cijelu Dalmaciju odobrene su 54 stipendije, od toga 34 srednjoškolske i 24 visokoškolske. U cijelom je razdoblju djelovanja Splitske podružnice dodijeljena ukupno 51 stipendija, od toga 34 za srednje škole, 17 za visoke škole ili fakultete. Podružnica je uspjela ostvariti zavidne rezultate i na programskom planu te ciljeve koje je postavila središnja uprava „Napretka“ iz Sarajeva kao vrhovno upravno tijelo „Napretka“.

5. Umjesto zaključka

Hrvatsko je kulturno društvo „Napredak“ iz Sarajeva u svojem dugogodišnjem djelovanju ostvarilo zavidne rezultate. U različitim je razdobljima svoga djelovanja imalo više od 120 podružnica i više od 440 povjerenstava diljem Kraljevine Jugoslavije. Društvo je utemeljeno kao Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“ za pomoć mladim talentiranim osobama, učenicima i studentima. Fondom za stipendiranje školovane su brojne osobe među kojima i dvojica hrvatskih nobelovaca Ivo Andrić, Vladimir Prelog, zatim akademik Ivo Padovan, slikari Karlo Mijić, Gabrijel Jurkić, Ismet Mujezinović, pjesnik Nikola Šop i brojni drugi.

„Napredak“ je samo u prvih 25 godina svoga djelovanja školovao 6300 đaka i studenata, a u svojem stoljeće dugom djelovanju više od 20 000 osoba. Razvio je bogatu izdavačku djelatnost te je od 1908. do 1947. redovito izlazio Hrvatski narodni kalendar, a od 1921. i mjesečnik „Napredak“. HKD „Napredak“ je inicirao i kulturno-prosvjetnu zbirku, zborove, limenu glazbu, organizirao je priredbe i zabave, okupljao je i organizaciju mladeži i Srednjoškolski pjevački zbor. Godine 1923. osnovana je „Napretkova“ zadruga. Ona je bila štedionica, svojevrsna banka i osiguravajuće društvo. Zadruga je već 1934. imala 13 000 članova od Zemuna do Zagreba i od Splita do Čakovca. HKD „Napredak“ do 1945. godine imao je sedam konvikata za odgoj i obrazovanje učenika: „Kralj Tomislav“, „Katarina Zrinjska“ i „Zora Zrinjska“ u Sarajevu, „Kralj Petar Svačić“ u Mostaru te konvikte u Banjoj Luci i Osijeku.

Splitska je podružnica „Napretka“ u svojem dvanaestogodišnjem djelovanju (1928. – 1940.), zabilježila brojne društvene aktivnosti te ostvarila zavidne rezultate. Vrijedno je spomenuti brojne podupiratelje i privatne donacije. Među njima se ističu svećenik, arheolog i povjesničar don Frane Bulić koji je svojom zakladom darovao HKD „Napredak“, i operna pjevačica Milka Trnina.

Odlukom je komunističkih vlasti od 1. travnja 1949. prestao rad središnjice, svih podružnica i povjereništava te drugih organizacija koje su djelovale u okviru „Napretka“ (zadruga, knjižnica, knjižara...), a pokretna i nepokretna imovina te sva prava i obveze Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“ prelaze u mjerodavnost Saveza kulturno prosvjetnih društava.

Literatura

- Barčot, T. (2006). „Ispostava banske vlasti Banovine Hrvatske u Splitu 1939–1941.“ *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU Zadar*, 48, 667–702.
- Jelaska Marijan, Z. (2009). *Grad i ljudi: Split 1918.–1941.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Matić, Z.; Stojić, F. (2017). „Djelovanje Hrvatskog kulturnog društva na području Dalmacije (1925–1949)“, *Radovi zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 59, 467–523.
- Matković, H. (1998). *Povijest Jugoslavije, 1918.–1991. hrvatski pogled.* Zagreb: Naklada P.I.P. Pavičić, Zagreb.
- Šapina, H. (2002). *Stoljetnica Napretka.* Sarajevo: Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“.

Neobjavljeni arhivski izvori

- Arhiv Bosne i Hercegovine, fond „Napredak“
- Kut. br. 50 – 1928., arhivski br. 1902, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, br. str. 1
- Kut. 53 – 1928., 301, Sarajevo – „Napretkova“ sućut u povodu ubojstva Radića i dr. Đure Basaričeka, odlazak na pogreb, 2
- Kut. br. 55 – 1928., 1884, Split – Pomoć za gradnju konvikta, 3
- Kut. br. 56 – 1928., 2003, Izvještaj s puta Nikole Rukavine – osnivanje „Napretkovih“ podružnica i povjereništava po Dalmaciji, 4
- Kut. br. 56 – dok. 2006., Opći spisi 1928 – 1945, 1928. godina, Pismo dr. Jakše Hercega Središnjoj upravi „Napretka“ u Sarajevo, 25. IX. 1928. (rukopis)
- Kut. br. 56 – dok. 2211, 1928., Pismo Središnje uprave „Napretka“ iz Sarajeva podružnici „Napretka“ u Splitu (rukopis)
- Kut. 56., dok. 2229/1928., Izvještaj dr. Mije Vučka s vizitacije po Dalmaciji, listopad 1928.
- Kut. 56 – 1928., 2207, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 2
- Kut. 56 – 1928., 2211, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 3
- Kut. 57 – 1928., 2380, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 61 – 1928./29., 4042, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 82 – 1932., 627, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 27
- Kut. 83 – 1932., 902, Split – Podružnica „Napretka“, problemi oko rada podružnice s Mjesnom upravom policije – izvještaj, 1
- Kut. 83 – 1932., 971, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 5
- Kut. 84 – 1932., 1213, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 84 – 1932., 1243, Split – Nacrt za proširenje crkve Presvete Krunice – izvještaj, 1
- Kut. 84 – 1932., 1428, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 85 – 1932., 1736, Solin-Split – Osnivanje podružnice „Napretka“ – izvještaj, 2
- Kut. 93 – 1933., 1819, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 97 – 1934., 112, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 12
- Kut. 100 – 1934., 1726, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 100 – 1934., 2077, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1

- Kut. 103 – 1935., 50, Split – Podružnica „Napretka“ – pismo don Frane Bulića o osnivanju zaklade don Frane Bulića (od 24. 4. 1929.) – pod imenom Naukovna zaklada don Frane Bulića. Slika prilikom dijamantne mise don Frane Bulića, izvještaj, 19
- Kut. 104 – 1935., 988, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 5
- Kut. 105 – 1935., 1737, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 5
- Kut. 106 – 1935., 2230, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 106 – 1935., 2626, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 10
- Kut. 117 – 1937., 709, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 21
- Kut. 120 – 1937., 1620, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 120 – 1937., 1621, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 120 – 1937., 1790, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 6
- Kut. 123 – 1937., 3582, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 123 – 1937., 3629, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 123 – 1937., 3824, Split – Podružnica „Napretka“ – popis članova „Napretka“ – izvještaj, 3
- Kut. 127 – 1938., 1256, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 137 – 1940., 866, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 4
- Kut. 137 – 1940., 1649, Split – Popis članova „Napretka“ podruž. – izvještaj, 1
- Kut. 138 – 1940., 2937, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 139 – 1940., 3019, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 3
- Kut. 141– 1941., 682, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 141– 1941., 683, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- Kut. 142– 1941., 1955, Split – Podružnica „Napretka“ – izvještaj, 1
- HKD „Napredak“, Opći spisi, kut. 29, Popisi stipendista za školsku god. 1922/23.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 14, kutija u fondu: 210 Stipendisti: LJ-S, Godina 1931.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 15, kutija u fondu: 211 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1931.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 16, kutija u fondu: 212 Stipendisti: B-L, Godina 1932.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 17, kutija u fondu: 213 Stipendisti: LJ-S, Godina 1932.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 18, kutija u fondu: 214 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1932.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 19, kutija u fondu: 215 Stipendisti: A-K, Godina 1933.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 20, kutija u fondu: 216 Stipendisti: N-S, Godina 1933.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 21, kutija u fondu: 217 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1933.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 22, kutija u fondu: 218 Stipendisti: B-LJ, Godina 1934.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 23, kutija u fondu: 219 Stipendisti: M-R, Godina 1934.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 24, kutija u fondu: 220 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1934.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 25, kutija u fondu: 221 Stipendisti: B-L, Godina 1935.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 26, kutija u fondu: 222 Stipendisti: LJ-S, Godina 1935.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 27, kutija u fondu: 2223 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1935.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 28, kutija u fondu: 224 Stipendisti: B-K, Godina 1936.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 29, kutija u fondu: 225 Stipendisti: L-S, Godina 1936.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 30, kutija u fondu: 226 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1936.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 31, kutija u fondu: 227 Stipendisti: B-Đ, Godina 1937.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 32, kutija u fondu: 228 Stipendisti: F-M, Godina 1937.
- HKD „Napredak“, broj kutije: 33, kutija u fondu: 229 Stipendisti: N-S, Godina 1937.

HKD „Napredak“, broj kutije: 34, kutija u fondu: 230 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1937.
HKD „Napredak“, broj kutije: 35, kutija u fondu: 231 Stipendisti: B-J, Godina 1938.
HKD „Napredak“, broj kutije: 36, kutija u fondu: 232 Stipendisti: K-N, Godina 1938.
HKD „Napredak“, broj kutije: 37, kutija u fondu: 233 Stipendisti: O-S, Godina 1938.
HKD „Napredak“, broj kutije: 38, kutija u fondu: 234 Stipendisti: Š-Ž, Godina 1938.
HKD „Napredak“, broj kutije: 41, kutija u fondu: 237 Stipendisti: B-G, Godina 1940.
HKD „Napredak“, broj kutije: 42, kutija u fondu: 238 Stipendisti: I-O, Godina 1940.
HKD „Napredak“, broj kutije: 43, kutija u fondu: 239 Stipendisti: P-T, Godina 1940.
HKD „Napredak“, broj kutije: 44, kutija u fondu: 240 Stipendisti: V-Ž, Godina 1940.
HKD „Napredak“, broj kutije: 45, kutija u fondu: 241 Stipendisti: B-K, Godina 1941.
HKD „Napredak“, broj kutije: 46, kutija u fondu: 242 Stipendisti: L-S, Godina 1941.

Objavljeni arhivski izvori

Napredak, hrvatski narodni kalendar za 1942., Sarajevo, 1941., 182.
Napredak, hrvatski narodni kalendar za 1929., Sarajevo 1928., XXXVI – XXXVIII.
Napredak, hrvatski narodni kalendar za 1933., Sarajevo 1932., XLV.
Napredak, hrvatski narodni kalendar za 1935., Sarajevo 1934., XL.
Napredak, hrvatski narodni kalendar za 1936., Sarajevo 1935., 207.
Napredak, Glasilo, br. 8, 103., 1934.
Novo doba, god. X., br. 146., 23. 6. 1928., 5.
Novo doba, god. XXII., br. 209., 5. 9. 1939., 4.

Prilozi

Podružnica HKD „Napredak“ Split, Upravni odbori 1928. – 1941.
Podružnica HKD „Napredak“ Split, Pregled prihoda i rashoda podružnice
Popis stipendista splitske podružnice HKD „Napredak“ Split

PRILOZI**Podružnica HKD „Napredak“ Split****Upravni odbori 1928. – 1941.****1928./'29.****Predsjednik:** msgr. don Frane Bulić**Potpredsjednik:** dr. Vinko Lozovina**Tajnik:** dr. Jakša Herceg**Blagajnik:** Jakov Krstinić**Odbornici:** Jakov Čulić, dr. Stjepan Vukušić, M. Barani, dr. J. Berković, Šimun Jelaska, Marko Kresić i Petar Jozević**1929./'30.****Predsjednik:** dr. Stjepan Vukušić**Tajnik:** dr. Jakša Herceg**Blagajnik:** Jakša Krstinić**1930./'31.****Odbor nije najavljen****1931./'32.****Odbor nije najavljen****1932./'33.****Predsjednik:** dr. Stjepan Vukušić**Potpredsjednici:** Duje Sore i dr. Ćiro Banić**Tajnici:** Frano Božić i Dalibor Pušić**Blagajnici:** Jakov Alić i Jakov Peroš**Odbornici:** dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić**Revizori:** Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić**1933./'34.****Predsjednik:** dr. Stjepan Vukušić**Potpredsjednici:** Duje Sore i dr. Ćiro Banić**Tajnici:** Frano Božić i Dalibor Pušić**Blagajnici:** Jakov Alić i Jakov Peroš**Odbornici:** dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić**Revizori:** Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić**1934./'35.****Predsjednik:** dr. Stjepan Vukušić**Potpredsjednici:** Duje Sore i dr. Ćiro Banić**Tajnici:** Frano Božić i Dalibor Pušić

Blagajnici: Jakov Alić i Jakov Peroš

Odbornici: dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić

Nadzorni odbor: Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić

1935./'36.

Predsjednik: dr. Stjepan Vukušić

Potpredsjednici: Duje Sore i dr. Ćiro Banić

Tajnici: Frano Božić i Dalibor Pušić

Blagajnici: Jakov Alić i Jakov Peroš

Odbornici: dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić,

Nadzorni odbor: Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić

1936./'37.

Predsjednik: dr. Stjepan Vukušić

Potpredsjednici: Duje Sore i dr. Ćiro Banić

Tajnici: Frano Božić i Dalibor Pušić

Blagajnici: Jakov Alić i Jakov Peroš

Odbornici: dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić

Nadzorni odbor: Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić

1937./'38.

Predsjednik: dr. Stjepan Vukušić

Potpredsjednici: Duje Sore i dr. Ćiro Banić

Tajnici: Frano Božić i Dalibor Pušić

Blagajnici: Jakov Alić i Jakov Peroš

Odbornici: dr. Edo Bulat, dr. Ante Crnica, Ivan Kuzmić, Vjekoslav Ivanišević, Ivan Roje, Ignacij Melvan, Ivan Vuković, Ivan Ozretić, Kruno Kukoč, Dragutin Krstulović i Ante Tomić,

Nadzorni odbor: Šimun Jelaska, Jure Vrljičak i Dragutin Čulić

1938./'39

Nije održana glavna godišnja skupština

1939./'40.

Odbor nije prijavljen

1940./'41.

Predsjednik: Petar Žuljević

Potpredsjednik: dr. Ćiro Banić

Tajnik: Ante Lekić

Blagajnik: Josip Matašić

Odbornici: Ante Buć, Franjo Jendrašić, Mate Balić, Franjo Jendrašić, Mate Balić,

Zamjenici: Marko Margetić i Mario Domančić

Nadzorni odbor: Ivo Donelli i Josip Dadić

Pregled prihoda i rashoda podružnice

god.	Podružnica Split (1928. - 1941.)					
	Ukupni prihodi	Rashodi			Zarada	Uživa pogodnost
		Na račun S.U.N.	Na račun podružnice	Ukupno		
1928./'29.	1.100,00 din.	-	-	-	1.100,00 din.	-
1929./'30.	-	-	-	-	-	-
1930./'31.	24.424,00 din.	-	6.448,00 din.	-	17.968,00 din.	150,00 din.
1931./'32.	5.000,00 din.	-	-	-	5.000,00 din.	4.500,00 din.
1932./'33.	-	-	-	-	-	7.500,00 din.
1933./'34.	34.243,00 din.	870,00 din.	18.876,55 din.	19.746,55 din.	14.496,45 din.	9.025,00 din.
1934./'35.	-	-	-	-	-	5.000,00 din.
1935./'36.	-	-	-	-	-	7.500,00 din.
1936./'37.	13.445,10 din.	-	4.586,00 din.	4.586,00 din.	8.859,10 din.	7.800,00 din.
1937./'38.	4.027,00 din.	924,00 din.	-	924,00 din.	3.102,00 din.	13.000,00 din.
1938./'39.	21.744,00 din.	1.685,00 din.	4.932,20 din.	6.617,20 din.	15.126,80 din.	14.200,00 din.
1939./'40.	8.417,00 din.	4.331,00 din.	-	4.331,00 din.	4.086,00 din.	7.000,00 din.
1940./'41.	13.290,55 din.	4.018,00 din.	4.901,05 din.	8.919,05 din.	4.371,50 din.	19.500,00 din.

**Popis stipendista splitske podružnice HKD „Napredak“
Split (SSS – 34 VSS – 17)**

Školska godina 1922./'23.

1. Josip Kali, Split, realna gimnazija
2. Frano Bonačić, Split, realna gimnazija
3. Slavica Ambrozović, Split, Viša djevojačka škola

Školska godina 1931./'32.

1. Zlata Cvitinić, Split, Filozofski fakultet
2. Zdenko Dupin, Split, gimnazija

Školska godina 1932./'33.

1. Žanko Ivan, Split, Agronomski fakultet
2. Granić Antun, Split, gimnazija
3. Dupin Zdenko, Split, gimnazija
4. Bogdanić Zorko, Split, gimnazija
5. Sestarić Blaženka, Split, Učiteljska škola
6. Stoželj Bosiljka, Split, Učiteljska škola

Školska godina 1933./'34.

1. Dupin Zdenko, Split, gimnazija
2. Granić Ante, Split, gimnazija
3. Drnas Stanko, Split, gimnazija

Školska godina 1934./'35.

1. Granić Anto, Split, gimnazija
2. Dupin Zdenko, Split, gimnazija
3. Stude Dragutin, Split, gimnazija
4. Muše Dragomir, Split, gimnazija
5. Ilijić Dragomir, Split, gimnazija

Školska godina 1935./'36.

1. Lukić Vinko, Split, Filozofski fakultet
2. Granić Anton, Split, Filozofski fakultet
3. Vrljić Dragoslav, Split, Poljoprivredna škola
4. Dupin Zdenko, Split, Poljoprivredna škola
5. Ilijić Ratko, Split, gimnazija
6. Ilijić Stanko, Split, gimnazija
7. Katić Radojka, Split, Građanska škola

Školska godina 1936./'37.

1. Mušanović Vesna, Split, Filozofski fakultet
2. Radica Ratko, Split, Studij tehnike
3. Lukić Vinko, Split, Filozofski fakultet
4. Dupin Zdenko, Split, gimnazija
5. Vrljić Dobroslav, Split, gimnazija

6. Košlar Zvonimir, Split, gimnazija
7. Bezić Stanko, Split, gimnazija

Školska godina 1937./'38.

1. Lukić Vinko, Split, Filozofski fakultet
2. Bučan Benedikt, Split, Filozofski fakultet
3. Filipović Ljubomir, Split, gimnazija
4. Brčić Marinko, Split, gimnazija
5. Petani Branimir, Split, gimnazija
6. Čučuković Blaženko, Split, gimnazija
7. Dupin Zdenko, Split, gimnazija
8. Brtičević Josip, Split, gimnazija
9. Vezić Stanko, Split, gimnazija

Školska godina 1940./'41.

1. Bučan Benedikta, Split, Filozofski fakultet
2. Filipović Ljubomir, Split, Metalurgija
3. Plejić Jordan, Split, Tehnički fakultet
4. Dupin Ivan-Zdenko, Šumarski fakultet
5. Vrljić Vjekoslav, Split, Pravni fakultet
6. Cecić Krunoslav, Split, gimnazija
7. Bezić Stanko, Split, gimnazija
8. Jakir Božidar, Split, gimnazija
9. Radić Josip, Split, gimnazija

THE ESTABLISHMENT AND ACTIVITY OF THE CROATIAN CULTURAL SOCIETY NAPREDAK IN SPLIT (1928 – 1940)

Abstract

Based on unpublished archive material and recent literature, the author has investigated the founding and operation of the Croatian Cultural Society Napredak from Sarajevo in Split. Starting in 1922, when the Split branch was founded, and despite the political pressures in monarchial Yugoslavia, many of its program goals were achieved. In its twelve-year existence (1928 – 1940), it recorded numerous social activities and achieved the enviable results of its work. The branch operated despite many obstacles until the end of 1940, when it was stopped due to the beginning of the war. With the establishment of the Republic of Croatia, the Split Branch was restored on June 25, 1991.

Key words: Croatian Cultural Society Napredak, SUN Sarajevo, Split branch, scholarships, college students, pupils